

Навчальна програма «Всесвітня історія. 8 клас» НУШ

Укладено відповідно до модельної навчальної програми «Всесвітня історія. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Пометун О. І., Ремех Т. О., Малієнко Ю. Б., Мороз П. В.) / наказ Міністерства освіти і науки України від 06 вересня 2023 № 1090 та підручника «Васильків І. Д. Всесвітня історія: підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти / І. Д. Васильків, В. В. Островський, О. Я. Басюк, І. Л. Паршин, М. І. Костікова. — Тернопіль: Астон, 2025. — 176 с.: іл.».

Пояснювальна записка

Модельна навчальна програма предмета «Всесвітня історія» визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання здобувачів освіти, зміст навчального предмета та види навчальної діяльності учнів/учениць для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством. Програму розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти, яким визначено мету громадянської та історичної освітньої галузі – розвиток особистості учня через осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими і локальними процесами; формування ідентичності громадянина України, його активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права та нетерпимості до корупції. Предмети і курси 7–9 класів належать до базового предметного циклу середньої освіти, що визначає їхнє місце в системі шкільної громадянської та історичної освіти та поміж інших навчальних предметів і курсів. На цьому етапі шкільного життя в учнів/учениць виникають нові мотиви учіння і моделі поведінки: бути освіченими, самостійними, зокрема й у навчанні і пошуку нових знань, які поступово стають цінністю, активно випробовувати свої сили в різних галузях знань і в різних видах діяльності, самостверджуватись в класному колективі. Це обумовлює необхідність врахування в змісті програм і в організації освітнього процесу їхніх психолого-педагогічних особливостей, поступового розширення та ускладнення історичних і громадянознавчих знань, розвитку предметних і міжпредметних умінь, урізноманітнення видів навчальної діяльності, що відбивається на вимогах до обов'язкових результатів навчання учнів/учениць. З огляду на вищезазначене, метою навчання «Всесвітньої історії» в 7–9 класах, узгодженою з метою освітньої галузі, є розвиток в учнівства національної і громадянської ідентичності, патріотизму та почуття власної гідності, осмислення минулого і сучасності та зв'язків між ними, відданості історичним, політичним, морально-духовним і культурним цінностям українського народу, Європейського Союзу й інших демократичних країн, прихильності ідеям миру, демократії, прав і свобод людини й громадянина.

Завдання предмета спрямовані на досягнення мети, реалізують вимоги до обов'язкових результатів навчання громадянської та історичної освітньої галузі, зазначені у Додатку 18 Державного стандарту базової середньої освіти, з урахуванням особливостей предметного циклу, зокрема відображаючи вміння і якості особистості (компетентності), які мають бути сформовані/розвинуті через активну діяльність. Вони передбачають, що наприкінці предметного циклу учень/учениця будуть здатні:

- орієнтуватись в історичному часі: пов'язувати події, явища, процеси з певними історичними періодами; синхронізувати події, явища і процеси; визначати і виокремлювати історичні періоди (епохи) за характерними ознаками; використовувати періодизацію як предмет дослідження;

- орієнтуватись у соціально-історичному просторі: визначати просторові (територіальні) межі історичних подій, явищ і процесів; встановлювати залежності між історичним та географічним просторами; визначати локальний, регіональний, національний і глобальний виміри історичних подій, явищ і процесів; пояснювати зумовленість історичних подій, явищ, процесів, діяльності людей природно-географічним середовищем, взаємодію людини і природи; характеризувати вплив різних чинників на формування громадського простору;

- розкривати цілісність і тяглість історичного процесу: характеризувати причиново-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, процесами в часі й просторі; аналізувати взаємозв'язки та взаємовпливи історичних подій, явищ, процесів, вчинків історичних осіб; розпізнавати і пояснювати прояви історичних змін та історичних процесів у певний період (історичну епоху);

- добирати, класифікувати, аналізувати й критично оцінювати джерела історичної та суспільно значущої інформації: добирати відомості, необхідні для виконання пізнавального і творчого завдання; аналізувати та синтезувати історичну інформацію; визначати достовірність історичних джерел, різних інтерпретацій історичної та суспільної інформації; розпізнавати способи маніпулювання інформацією та ознаки пропаганди;

- інтерпретувати факти, явища, процеси минулого і сучасного; формулювати судження, гіпотезу; добирати та оцінювати аргументи для підтвердження певного судження; дискутувати стосовно важливих для суспільства питань минулого та сучасного;

- усвідомлювати власну гідність та ідентичність; аналізувати свою належність до різних спільнот; пізнавати себе, свої якості та здібності, розвивати і конструктивно їх реалізувати на уроках; пояснювати, що означає бути відповідальним громадянином України;

- діяти з урахуванням принципів демократії, прав людини, прав та обов'язків громадянина: доводити необхідність захисту прав і гідності людини; дотримуватися законів, суспільних норм і правил, які не суперечать правам людини і принципу поваги до людської гідності; тлумачити сутність принципів та механізмів демократії; брати участь у житті школи й громади. Компетентнісний потенціал освітньої галузі, визначений у Додатку 17 Державного стандарту базової середньої освіти, реалізовуватиметься за рахунок комплексу ключових компетентностей, сформованих наскрізних умінь, ставлень, базових знань.

У результаті опанування предмета учні/учениці мають засвоїти основні категорії і поняття, що складають логічну частину базових знань освітньої галузі. Кількість годин у пропонованій програмі відповідає рекомендованому навчальному часу, визначеному Типовою освітньою програмою (наказ Міністерства освіти і науки України № 235 від 19.02.2021 р. «Про затвердження типової освітньої програми для 5–9 класів

закладів загальної середньої освіти»). Пріоритети змісту і структура викладання предмета Розвиток громадянського суспільства в Україні, послідовна інтеграція української держави в систему європейських і світових цінностей та демократії потребує формування в учнів/учениць знань, навичок, ставлень та ціннісних характеристик для підтримки, захисту й просування цих ідей. У реаліях сучасного українського суспільства гостро актуалізована проблема формування національної та громадянської ідентичностей, оскільки ідентичність громадян, об'єднаних не тільки формальною належністю до однієї держави, а й спільною історичною пам'яттю, системою цінностей і смислів, є фундаментом державності. В цьому контексті історія та громадянська освіта покликані надати учням/ученицям цілеспрямований і змістовний навчальний досвід, що відображатиме історичне минуле й сучасні суспільні реалії та сприятиме розвитку відповідних якостей і компетентностей особистості. Тому зміст історичного матеріалу в пропонованій програмі базований, зокрема, на таких пріоритетах: - акцент на формуванні національної та громадянської ідентичностей учнів/учениць; - людиноцентризм; - увиразнення національних і загальнолюдських цінностей у минулому й сьогоденні; - оптимальне поєднання та взаємозв'язок національної, регіональної та локальної історії; - багатоперспективність і полікультурність; - зв'язок минулого і сьогодення; - внутрішньогалузева та міжгалузева інтеграція.

Модельна програма передбачає, що предмет «Всесвітня історія» у 7–9 класах викладається як окремий курс у кожному навчальному році. Водночас формування/розвиток в учнів/учениць розуміння цілісності історичного процесу, увиразнення спільних явищ, тенденцій у минулому і сучасності України, Європи, світу V – початку XX ст. та 4 особливостей вітчизняного минулого й сьогодення неможливі без внутрішньогалузевої та міжгалузевої інтеграції змісту й діяльності учнів. Тому інтеграцію як один із ключових складників Державного стандарту базової середньої освіти і послідовної реалізації компетентнісного підходу у пропонованій програмі реалізовано за рахунок таких складників: - викладання курсів у всіх класах здійснюється у хронологічній послідовності – хронологічно узгодженому викладу подій і явищ всесвітньої історії та історії України; - включення у зміст курсів всесвітньої історії обов'язкового інтегрованого компонента (вступного випереджального та підсумкового узагальнень) на початку і наприкінці кожного класу; - виокремлення в кожному курсі елементів/сюжетів інтегрованого змісту для цілісного висвітлення перебігу історичного процесу (розгляд подій і процесів української історії у контексті європейської і світової історії, дослідження впливу подій і процесів в Україні на інші країни тощо); - акцент на формуванні й розвитку ключових компетентностей і наскрізних/предметних умінь освітньої галузі (на рівні визначень і алгоритмів пізнавальної діяльності); - застосування інтегрованих завдань і проєктів, зокрема через реалізацію рекомендованих у цій програмі видів діяльності; - збереження наступності з інтегрованим курсом адаптаційного циклу базового рівня освіти (5–6 класи).

Громадянознавчий складник реалізується через застосування загальних категорій (держава, закон, право, суспільні відносини та ін.) та розкриття зв'язків минулого і сучасності на прикладах трансформації найважливіших явищ і процесів суспільного життя: становлення людських спільнот, держав, права, інститутів демократії, громадянства, інституту власності тощо.

№ з/п уроку	Дата уроку	Зміст	Очікувані результати навчання	Види навчальної діяльності
1		Вступ. Ранньомодерна доба в історії людства і України. 1. Середньовіччя та його місце в історії людства, Європи та України. 2. Періодизація Нового часу (Модерної доби) як періоду розвитку людства. Особливості Раннього Нового часу (Ранньомодерної доби). Історичні джерела Ранньомодерної доби. 3. Україна в контексті Ранньомодерного періоду.	Після уроку учениці/учні зможуть: • наводити приклади змін та неперервності в історії суспільства на прикладі Середньовіччя; • називати і пояснювати хронологічні межі та періодизацію Нового часу; • користуватися історичною періодизацією для характеристики Раннього Нового часу в Україні; • визначати риси і пояснювати цілісність історичних періодів Стародавнього світу, Середньовіччя і Нового часу в політичній, економічній, соціальній, культурноінтелектуальній сферах; • характеризувати види джерел з історії Раннього Нового часу та їхні особливості; джерела з історії України Ранньомодерного періоду	Пошукові завдання: з'ясування понять «Новий час (Модерна доба)», «Ранній Новий час (Ранньомодерна доба)». Практичні завдання та завдання для розвитку критичного та системного мислення: укладання синхронізованої хронологічної таблиці «Європа та Україна в Ранньомодерну добу» (початок роботи); опрацювання мапи за темою; формулювання запитань до історичних джерел Раннього Нового часу; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення особливостей Нового часу. Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). У чому, на вашу думку, будуть відмінності Раннього Нового часу від Середньовіччя? Наведіть приклади. У чому особливості джерел Раннього Нового часу?
РОЗДІЛ 1. ВЕЛИКІ ГЕОГРАФІЧНІ ВІДКРИТТЯ: ЗУСТРІЧ ЦИВІЛІЗАЦІЙ. ЗАРОДЖЕННЯ КАПІТАЛІСТИЧНИХ ВІДНОСИН				

2	Великі географічні відкриття. 1. Передумови та причини Великих географічних відкриттів. 2-3. Подорожі та відкриття Христофора	Після уроку учениці/учні зможуть: • називати основні події і явища періоду Великих географічних відкриттів; • називати і пояснювати хронологічні межі Великих географічних відкриттів; • розташовувати в хронологічній послідовності відомості з історії Великих географічних відкриттів та укладати	Короткі повідомлення про: Великі географічні відкриття; подорожі Христофора Колумба, Васко да Гами, Фернана Магеллана. Пошукові завдання: з'ясування поняття «Великі географічні відкриття»; створення кластерів, хмарин слів.
---	--	--	--

		Колумба, Васко да Гама та Фернана Магеллана.	синхроністичну таблицю; • позначати на мапі перебіг Великих географічних відкриттів; • відстежувати і пояснювати змінність і варіативність назв об'єктів історичного та географічного просторів (на прикладі Великих географічних відкриттів); • використовувати інформацію із суміжних галузей знань (географії, математики, природознавства) для характеристики суспільних подій, явищ, процесів періоду Великих географічних відкриттів; • встановлювати взаємозв'язки між подіями та явищами періоду Великих географічних відкриттів, висловлювати обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому та сучасності; • самостійно добирати інформацію для виконання завдання, аргументувати свій вибір (в межах розділу)	Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Великі географічні відкриття»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з різних історичних джерел, для пояснення передумов, причин Великих географічних відкриттів. Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Історичні портрети: Христофор Колумб / Васко да Гама / Фернан Магеллан. Есе: «Один день із життя мореплавця». Підготовка медіатексту на тему: «Які теперішні географічні назви пов'язані з Великими географічними відкриттями?». Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Які винаходи та науково-технічні досягнення уможливили далекі морські подорожі та нові географічні відкриття? Чому, на вашу думку, Америку не названо на честь Христофора Колумба? Проекти (індивідуальні / групові). Постаті доби Великих географічних
--	--	---	---	--

				відкриттів. Сучасні країни на Американському континенті.
--	--	--	--	---

3		Зустріч цивілізацій. 1. Цивілізації доколумбової	Після уроку учениці/учні зможуть: ● позначати на мапі територіальні межі доколумбових цивілізацій, об'єкти, що	Пошукові завдання: з'ясування понять «зустріч цивілізацій», «колоніальна імперія», «конкіста»;
		Америки. 2. Завоювання європейцями Нового світу. 3. Виникнення колоніальних імперій.	відображають просторове розширення впливу європейської цивілізації на світ (колонізовані європейцями землі, напрямки нових торговельних шляхів і центри світової торгівлі XVI–XVII ст.); ● використовувати інформацію із суміжних галузей знань (географії, математики, природознавства) для характеристики суспільних подій, явищ, процесів періоду Великих географічних відкриттів; ● наводити приклади різних тлумачень значення та наслідків Великих географічних відкриттів для корінного населення Америки; ● аналізувати причини та наслідки дискримінації та утисків корінного населення колоніальних імперій; ● встановлювати взаємозв'язки між подіями та явищами періоду Великих географічних відкриттів, висловлювати обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому та сучасності; ● самостійно добирати інформацію для виконання завдання, аргументувати свій вибір (в межах розділу)	створення кластерів, хмарин слів; самостійний добір джерел для характеристики доколумбових цивілізацій. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; формулювання суджень про внесок доколумбових цивілізацій у світову історію. Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Історична довідка: «Наслідки Великих географічних відкриттів для корінного населення доколумбової Америки». Мистецтво доколумбових цивілізацій. Віртуальна екскурсія містами доколумбової Америки. Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Як конкістадори поводитися з тубільцями та їхніми пам'ятками? Що означає словосполучення «зустріч цивілізацій»? Проекти (індивідуальні / групові). Простір впливу європейської цивілізації на світ в період Великих

				географічних відкриттів. Мандрівка цивілізаціями доколумбової Америки.
--	--	--	--	---

4		Зародження капіталістичних відносин. 1. Наслідки Вплив Великих географічних	Після уроку учениці/учні зможуть: • називати основні події і явища становлення капіталістичних відносин; • позначати на мапі об'єкти, що відображають просторове розширення	Пошукові завдання: з'ясування понять «буржуазія», «капіталізм», «колоніальна імперія», «мануфактура», «найманий працівник», «“революція цін”»;
---	--	---	---	---

		відкриттів для Європи. 2. Зародження капіталістичних відносин. 3. Вплив Великих географічних відкриттів на світобачення, суспільне та повсякденне життя населення Європи та Нового світу.	впливу європейської цивілізації на світ (колонізовані європейцями землі, напрямки нових торговельних шляхів і центри світової торгівлі XVI–XVII ст.); • використовувати інформацію із суміжних галузей знань (географії, математики, природознавства) для характеристики становлення капіталістичних відносин; • встановлювати взаємозв'язки між подіями та явищами періоду Великих географічних відкриттів, висловлювати обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому та сучасності; • визначати вплив Великих географічних відкриттів та становлення капіталістичних відносин на світобачення, суспільне та повсякденне життя населення Європи та Нового світу; • самостійно добирати інформацію для виконання завдання, аргументувати свій вибір (в межах розділу); • втілювати результати пізнавальної діяльності в медіа текстах на тему наслідків Великих географічних відкриттів в історії людства	створення кластерів, хмарин слів. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з різних історичних джерел, для пояснення наслідків Великих географічних відкриттів. Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Історична довідка: «Наслідки Великих географічних відкриттів для Європи». Есе: «Один день із життя власника мануфактури / купця / найманого працівника / селянина». Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Як змінилися світобачення та спосіб життя мешканців Європи та Нового світу після Великих географічних відкриттів? Яку роль у становленні капіталістичних відносин відігравали міста? Проекти (індивідуальні / групові). Простір впливу європейської цивілізації на світ в період Великих географічних відкриттів. Зміни в світі внаслідок Великих географічних відкриттів. Зміни в меню європейців внаслідок Великих географічних відкриттів. Нове в європейській моді внаслідок географічних відкриттів.
--	--	--	--	--

5		Узагальнення та/або контроль за		
		розділом «Великі географічні відкриття: зустріч цивілізацій. Зародження капіталістичних відносин».		
РОЗДІЛ 2. СВІТ ІДЕЙ. ВІДРОДЖЕННЯ. РЕФОРМАЦІЯ. БАРОКО				

6		Гуманізм. Високе Відродження. 1. Гуманізм як визначальна філософія Відродження. 2. Образотворчі мистецтва Високого Відродження. 3. Ідеали гуманізму у творах мислителів та письменників Високого Відродження.	Після уроку учениці/учні зможуть: • називати і пояснювати хронологічні межі Високого Відродження; • укласти синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах періоду Високого Відродження; • виявляти і пояснювати ознаки періоду Високого Відродження; • наводити приклади змін та неперервності в історії суспільства, пояснювати цю взаємодію у період Високого Відродження; • позначати на мапі пам'ятки культури періоду Високого Відродження; • за самостійно визначеними критеріями добирати інформацію для виконання завдання, аргументувати свій вибір; • виявляти смислові зв'язки між інформацією та різними історичними джерелами періоду Відродження; • формулювати та висловлювати судження щодо суспільних ідей періоду Високого Відродження з урахуванням власного досвіду, різних видів інформації; • характеризувати об'єкти громадського простору періоду Високого Відродження за певними критеріями;	Короткі повідомлення про: одного з митців доби Високого Відродження (на вибір). Пошукові завдання: з'ясування поняття «Високе Відродження»; створення хмарин слів із теми; самостійний добір джерел для характеристики митців та пам'яток культури періоду Відродження. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Високе Відродження в Європі»; формулювання суджень на тему: «Внесок Відродження у світову історію». Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Історична довідка: «Значення усталених слів “утопія”, “донкіхотство”, “боротьба з вітряками”». Есе: «Один день із життя Леонардо да Вінчі». Віртуальна екскурсія до пам'яток Відродження в Італії, Франції, Німеччині, інших
---	--	--	---	---

			• висувати гіпотези на основі знань і розуміння впливу подій періоду Високого Відродження на майбутнє; • пояснювати важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів, брати участь у таких заходах; • пояснювати поняття «гідність» та ідентифікувати в минулому та сучасності випадки захисту та порушення гідності людини; обґрунтовувати необхідність поваги до власної гідності та гідності іншої особи; • визначає належність культурно-історичних пам'яток, господарських об'єктів періоду Високого Відродження до географічних, етнографічних та історичних регіонів, країн / держав Європи; • розрізняти коротко- та довготривалі явища і процеси в хронологічному, географічному, людському вимірах; • використовувати інформацію із суміжних галузей знань (мистецтво, географія) для характеристики суспільних подій, явищ, процесів періодів Високого Відродження і сучасності; • аналізувати приклади вирішення конфліктних ситуацій в період Високого Відродження;	країнах / державах. Уявна сторінка в соціальній мережі одного з діячів Високого Відродження (на вибір). Підготовка медіатексту на тему: «Походження та значення усталеного вислову: “Мета виправдовує засоби”». Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Яку людину гуманісти вважали своїм ідеалом? Чим ставлення гуманістів до людини відрізнялося від середньовічного? Чому ідеї гуманізму зародилися в Італії? Як ідеї гуманізму та культури Високого Відродження вплинули на розвиток європейської цивілізації? Яку роль відігравало меценатство в розвитку наук і мистецтв? Проекти (індивідуальні / групові). Найвідоміші пам'ятки мистецтва доби Високого Відродження. Гуманістичні ідеї в літературних творах періоду Відродження (на вибір). Мистецькі шедеври доби Високого Відродження в музеях України. Ідеал людини доби Ренесансу. Дослідження та винаходи Леонардо да Вінчі. Нове в європейській моді в добу Високого Відродження.
--	--	--	---	---

			• формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії щодо подій Високого Відродження	
--	--	--	--	--

7		Реформація в Європі.	Після уроку учениці/учні зможуть: • називати і пояснювати дату початку	Пошукові завдання: з'ясування понять «кальвінізм», «лютеранство»,
---	--	-----------------------------	---	--

		1. Католицька церква напередодні Реформації. 2-3. Прояви Реформації: лютеранство і кальвінізм.	Реформації в Німеччині; • укладати синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах періоду Реформації в Європі; • пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів Реформації від діяльності історичних осіб та панівних суспільних ідей; • наводити приклади змін та неперервності в історії суспільства, пояснювати цю взаємодію упродовж періоду Реформації в Європі; • позначати на мапі територію поширення Реформації; • за самостійно визначеними критеріями добирати інформацію для виконання завдання, аргументувати свій вибір; • виявляти смислові зв'язки між інформацією та різними історичними джерелами періоду Реформації в Європі; • формулювати та висловлювати судження щодо суспільних ідей періоду Реформації з урахуванням власного досвіду, різних видів інформації; • висувати гіпотези на основі знань і розуміння впливу історичних подій періоду Реформації в Європі на майбутнє; • пояснювати поняття «гідність» та ідентифікувати в минулому та сучасності	«протестантизм», «Реформація», «секуляризація»; створення хмарин слів із теми. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Реформація в Європі»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення передумов, причин та наслідків Реформації; порівняння вчень Мартіна Лютера та Жана Кальвіна / католицької, лютеранської та кальвіністської церковних організацій (за критеріями, запропонованими вчителем). Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Історичні портрети: Мартін Лютер / Жан Кальвін та ін. Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Чому Реформація почалася в Німеччині? Які з ідей вчення Кальвіна актуальні і нині? Якими були наслідки Реформації для церкви, людини, суспільства? Проекти (індивідуальні / групові). Світ природи та людей очима католика /
--	--	---	--	--

			випадки захисту та порушення гідності людини; обґрунтовувати необхідність поваги до власної гідності та гідності іншої особи;	православного / протестан та. Основні ідеї Мартіна Лютера / Жана Кальвіна. Нова картина Всесвіту
--	--	--	--	---

			• розрізняти коротко- та довготривалі явища і процеси в хронологічному, географічному, людському вимірах; • використовувати інформацію із суміжних галузей знань (мистецтво, географія) для характеристики суспільних подій, явищ, процесів періодів Реформації і сучасності; • аналізувати приклади вирішення конфліктних ситуацій в період Реформації; • формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно подій Реформації в Європі	
--	--	--	---	--

8		Контрреформація в Європі. 1. Прояви Контрреформації. Тридентський собор. 2. Заснування та діяльність Ордену єзуїтів. 3. Релігійні війни в Німеччині та Франції. Аугсбурзький релігійний мир.	Після уроку учениці/учні зможуть: • називати і пояснювати хронологічні межі релігійних воєн у Німеччині та Франції; • укласти синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах періоду Контрреформації в Європі; • пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів Контрреформації від діяльності історичних осіб та панівних суспільних ідей; • за самостійно визначеними критеріями добирати інформацію для виконання завдання, аргументувати свій вибір; • формулювати та висловлювати судження щодо суспільних ідей періоду Контрреформації в Європі з урахуванням власного досвіду, різних видів інформації; • висувати гіпотези на основі знань і розуміння впливу історичних подій періоду Контрреформації в Європі на майбутнє;	Пошукові завдання: з'ясування понять: «Контрреформація», «Орден єзуїтів», «релігійні війни»; створення хмарин слів із теми. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення передумов, причин та наслідків Контрреформації. Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Історичний портрет: Томас Мюнцер / Генріх Наваррський та ін. Підготовка медіатексту на тему: «Походження та значення усталених висловів: “Чия влада, того й віра”; “Париж вартий меси!”». Обговорення та дискусії
---	--	---	--	---

			• пояснювати поняття «гідність» та ідентифікувати в минулому та сучасності випадки захисту та порушення гідності людини; обґрунтовувати необхідність поваги до власної гідності та гідності іншої особи; • розрізняти коротко- та довготривалі явища і процеси в хронологічному, географічному, людському вимірах; • використовувати інформацію із суміжних галузей знань (мистецтво, географія) для характеристики суспільних подій, явищ, процесів періодів Контрреформації і сучасності; • аналізувати приклади вирішення конфліктних ситуацій у період Контрреформації	(орієнтовні теми). Які наслідки мав для Німеччини Аугсбурзький релігійний мир? Проекти (індивідуальні / групові). Нова картина Всесвіту
--	--	--	---	---

9		Культура бароко. Народження нових європейських наук. 1. Образотворчі мистецтва бароко. 2. Архітектура, музика, філософія періоду Бароко. 3. Народження нових європейських наук.	Після уроку учениці/учні зможуть: • називати і пояснювати хронологічні межі доби Бароко; • виявляти і пояснювати ознаки культурно історичної періоду Бароко; • за самостійно визначеними критеріями добирати інформацію для виконання завдання, аргументувати свій вибір; • пояснювати важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів, брати участь у таких заходах; • пояснювати поняття «гідність» та ідентифікувати в минулому та сучасності випадки захисту та порушення гідності людини; обґрунтовувати необхідність поваги до власної гідності та гідності іншої	Короткі повідомлення про: одного з митців доби Бароко (на вибір). Пошукові завдання: з'ясування поняття «бароко»; створення хмарин слів із теми; самостійний добір джерел для характеристики митців та пам'яток культури періоду Бароко. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми розділу; формулювання суджень на тему: «Внесок періоду Бароко у світову історію». Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Есе: «Один день із життя Ісаака Ньютона / Рене
---	--	--	---	---

			особи; • розрізняти коротко- та довготривалі явища і процеси в хронологічному, географічному, людському вимірах; • аналізувати приклади вирішення конфліктних ситуацій у період Бароко	Декарта / Галілео Галілея / Миколая Коперника». Віртуальна екскурсія до пам'яток бароко в Італії, Франції, Німеччині, інших країнах. Уявна сторінка в соціальній мережі одного з діячів культури / науки доби Бароко (на вибір). Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Яку роль відігравало меценатство в розвитку наук і мистецтв? Проекти (індивідуальні / групові). Найвідоміші пам'ятки мистецтва доби Бароко. Мистецькі шедеври доби Бароко в музеях України. Ідеал людини доби Бароко. Нове в європейській моді в добу Бароко. Нова картина Всесвіту
10		Практична робота «Українське бароко».		
11		Узагальнення та/або контроль за розділом «Світ ідей. Відродження. Реформація. Бароко».		
РОЗДІЛ 3. ЗАХІДНА І ЦЕНТРАЛЬНА ЄВРОПА В XVI–XVIII ст.				

12	Франція. 1. Становлення абсолютної монархії. 2. Кардинал АрманЖан дю Плессі де Рішельє. 3. Період правління короля Луї XIV.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів у Франції в XVI–XVIII ст.; • називати дату Нантського едикту; • укласти синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах Західної Європи в XVI–XVIII ст.;	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію Франції XVI–XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: з'ясування понять «абсолютизм», «абсолютна монархія», «меркантилізм», «протекціонізм»; створення кластерів, хмарин слів; самостійний добір
----	---	--	---

			• пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів у Франції в XVI–XVIII ст. від людських вчинків та панівних суспільних ідей; • пояснювати причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів у Франції в XVI–XVIII ст., використовуючи відповідні поняття; • пояснювати передумови утвердження абсолютизму у Франції; • визначати критерії змін у житті суспільства Франції в XVI–XVIII ст. (з допомогою вчителя); • наводити приклади змін та неперервності в історії Франції в XVI–XVIII ст., пояснювати цю взаємодію; • пов'язувати історичні факти та артефакти Франції XVI–XVIII ст. з географічним простором; • позначати на мапі Францію в XVI–XVIII ст.; • за самостійно визначеними критеріями добирати інформацію про перебіг подій, явищ, процесів у Франції в XVI–XVIII ст. для виконання завдання, аргументувати свій вибір; • встановлювати вид, час і місце появи, призначення і авторство історичного джерела Франції XVI–XVIII ст.;	джерел для характеристики історичних діячів та подій Франції XVI–XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Західна і Центральна Європа XVI–XVIII ст.»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення передумов, причин та наслідків релігійних війн, передумов утвердження абсолютизму у Франції; порівняння політики меркантилізму і протекціонізму (за критеріями, запропонованими вчителем). Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Історичні портрети: Генріх IV, Луї XIV, кардинал Арман де Рішельє (на вибір). Есе: «Один день із життя історичного діяча / селянина Франції XVI–XVIII ст.». Уявна віртуальна екскурсія до Версальського палацу. Уявна сторінка одного з історичних діячів Франції XVI–XVIII ст. в соціальній мережі (на вибір). Підготовка
--	--	--	---	---

			• формулювати та висловлювати судження щодо ролі Армана-Жана дю Плессі де Рішельє, Жана-Батиста Кольбера, Луї XIV з урахуванням свого досвіду, різних видів інформації; • створювати власний інтелектуальний	медіатексту на тему: «Походження та значення усталених висловів: “У мене не було ворогів, окрім ворогів держави”; “Держава – це я!”».
--	--	--	---	--

			продукт з аналізу та характеристики подій, явищ, процесів, діяльності історичних подій у Франції в XVI–XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності; • описувати, аналізувати, оцінювати різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Франції в XVI–XVIII ст.; • розрізняти коротко- та довготривалі явища і процеси у Франції XVI–XVIII ст. в хронологічному, географічному, людському вимірах; • пояснювати і наводити приклади єдності, розмаїття і багатовимірності у Франції XVI–XVIII ст. та їхнього впливу на сучасність; • аналізувати практики вирішення конфліктних ситуацій у Франції в XVI–XVIII ст.; • формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Франції в XVI–XVIII ст.	Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Чому Луї XIV називали «король – сонце»? Проекти (індивідуальні / групові). Літературні твори та фільми про епоху абсолютизму. Особа в історії Франції в XVI–XVII ст.
--	--	--	---	---

13	Династія Габсбургів та її володіння. 1. Іспанія після Великих географічних відкриттів. 2. Особливості австрійського абсолютизму. 3. Папська область та італійські містареспубліки.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів у країнах / державах Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст.; • укласти синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст.; • пояснювати залежність перебігу історичних	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію Західної і Центральної Європи XVI–XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: з'ясування понять «абсолютна монархія», «аристократична республіка»; створення кластерів, хмарин слів; самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій Західної і Центральної Європи
----	--	--	--

			подій, явищ і процесів у Західній і Центральній Європі в XVI–XVIII ст. від людських вчинків та панівних суспільних ідей; • пояснювати причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів у Західній і Центральній Європі в XVI–XVIII ст., використовуючи відповідні поняття і терміни; • пояснювати передумови утвердження абсолютизму в Австрії; • визначати критерії змін у житті суспільства Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст. (з допомогою вчителя); • наводити приклади змін та неперервності в історії Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст., пояснювати цю взаємодію; • пояснювати роль міського патриціату в управлінні містами-республіками; • пов'язувати історичні факти та артефакти Західної і Центральної Європи XVI–XVIII ст. з географічним простором; • позначати на мапі території національних держав Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст.; території абсолютних монархій і республік, що існували в XVI–XVIII ст.; • за самостійно визначеними критеріями добирати інформацію про перебіг подій, явищ, процесів Західної і Центральної	XVI–XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Західна і Центральна Європа XVI–XVIII ст.»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення передумов утвердження абсолютизму в європейських державах. Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Історичні портрети: Карл V. Есе: «Один день із життя історичного діяча / бюргера / селянина Західної і Центральної Європи XVI–XVIII ст.». Уявна віртуальна екскурсія містами Західної і Центральної Європи XVI–XVIII ст. Уявна сторінка одного з історичних діячів Західної і Центральної Європи XVI–XVIII ст. в соціальній мережі (на вибір). Підготовка медіатексту на тему: «Походження та значення усталеного вислову: “Імперія, над якою ніколи не заходить сонце”». Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Чому Іспанію називали «цитаделлю»
--	--	--	--	---

			Європи в XVI–XVIII ст. для виконання завдання, аргументувати свій вибір; • встановлювати вид, час і місце появи, призначення і авторство історичного	католицизму? У чому особливості австрійського абсолютизму? Що означав вислів
--	--	--	---	---

			джерела Західної і Центральної Європи XVI–XVIII ст.; • формулювати та висловлювати судження щодо ролі Карла V з урахуванням свого досвіду, різних видів інформації; • створювати власний інтелектуальний продукт з аналізу та характеристики подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності; • описувати, аналізувати, оцінювати різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст.; • розрізняти коротко- та довготривалі явища і процеси в Західній і Центральній Європі XVI–XVIII ст. в хронологічному, географічному, людському вимірах; • визначати роль міського патриціату в управлінні містами-республіками; • пояснювати і наводити приклади єдності, розмаїття і багатовимірності в Західній і Центральній Європі XVI–XVIII ст. та їхнього впливу на сучасність; • аналізувати практики вирішення конфліктних ситуацій країнах / державах Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст.;	«Хай інші ведуть війни, а ти, щаслива Австрії, укладай шлюби»? Що завадило Іспанії скористатися сприятливими «стартовими» можливостями після Великих географічних відкриттів і увійти до числа тогочасних провідних держав світу? Що змінилося в характері міжнародних відносин в Західній Європі XVI–XVIII ст. порівняно із Середньовіччям? Проекти (індивідуальні / групові). Літературні твори та фільми про епоху абсолютизму. Особа в історії Західної Європи в XVI–XVII ст. Міжнародні відносини у Західній Європі у XVI–XVIII ст.
--	--	--	--	---

			• формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Західної і	
--	--	--	--	--

			Центральної Європи в XVI–XVIII ст.	
--	--	--	------------------------------------	--

14		Національновизвольна війна в Нідерландах. 1. Передумови та причини національновизвольної війни. 2. Перебіг війни. Утрехтська унія. 3. Об'єднані провінції Нідерландів після національновизвольної війни.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів у країнах / державах Західної Європи в XVI–XVIII ст.; • називати дату підписання Утрехтської унії; • називати і пояснювати хронологічні межі національновизвольної війни в Нідерландах; • укладати синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах Західної Європи в XVI–XVIII ст.; • пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів у Західній Європі в XVI–XVIII ст. від людських вчинків та панівних суспільних ідей; • пояснювати причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів у Західній Європі в XVI–XVIII ст., використовуючи відповідні поняття і терміни; • визначати критерії змін у житті суспільства Західної Європи в XVI–XVIII ст. (з допомогою вчителя); • наводити приклади змін та неперервності в історії Західної Європи в XVI–XVIII ст., пояснювати цю взаємодію; • пов'язувати історичні факти та артефакти Західної Європи XVI–XVIII ст. з географічним простором;	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію Західної Європи XVI–XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: з'ясування поняття «національновизвольна війна»; створення кластерів, хмарин слів; самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій Західної Європи XVI–XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Західна і Центральна Європа XVI–XVIII ст.»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення передумов, причин та наслідків національновизвольної війни в Нідерландах. Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Есе: «Один день із життя історичного діяча / бюргера / селянина Західної Європи XVI–XVIII ст.». Уявна віртуальна екскурсія містами Західної Європи XVI–XVIII ст. Уявна сторінка одного з історичних діячів
----	--	---	---	--

			• позначати на мапі території національних держав Західної Європи в XVI–XVIII ст.; території абсолютних монархій і республік,	Західної Європи XVI–XVIII ст. в соціальній мережі (на вибір). Обговорення та дискусії
--	--	--	---	--

			що існували в XVI–XVIII ст.; • за самостійно визначеними критеріями добирати інформацію про перебіг подій, явищ, процесів Західної Європи в XVI– XVIII ст. для виконання завдання, аргументувати свій вибір; • встановлювати вид, час і місце появи, призначення і авторство історичного джерела Західної Європи XVI–XVIII ст.; • формулювати та висловлювати судження щодо ролі Вільгельма I Оранського з урахуванням свого досвіду, різних видів інформації; • створювати власний інтелектуальний продукт з аналізу та характеристики подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Західної Європи в XVI–XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності; • висувати гіпотези на основі знань і розуміння стосовно впливу історичних подій Західної Європи в XVI–XVIII ст. на майбутнє (на прикладі Національно -визвольної війни в Нідерландах); • описувати, аналізувати, оцінювати різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Західної Європи в XVI–XVIII ст.; • розрізняти коротко- та довготривалі явища і процеси в Західній Європі XVI–XVIII ст. в	(орієнтовні теми). Чому історики вважають XVII ст. «золотою добою» Нідерландів? Чому нідерландські провінції розділилися на південні та північні? Які держави сучасної Європи виникли в цих частинах? Що змінилося в характері міжнародних відносин в Західній Європі XVI– XVIII ст. порівняно із Середньовіччям? Проекти (індивідуальні / групові). Особа в історії Західної Європи в XVI–XVII ст. Культура в Нідерландах у XVI–XVIII ст.
--	--	--	---	--

			хронологічному, географічному, людському вимірах; • пояснювати і наводити приклади єдності, розмаїття і багатовимірності в Західній	
--	--	--	--	--

			Європі XVI–XVIII ст. та його впливу на сучасність; • аналізувати практики вирішення конфліктних ситуацій в державах Західної Європи в XVI–XVIII ст.; • формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Західної Європи в XVI–XVIII ст.	
--	--	--	--	--

15		Англія. 1. Розвиток економіки. 2. Правління Єлизавети I. 3. Англійська революція. «Білль про права».	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів в Англії у XVI–XVIII ст.; • називати і пояснювати хронологічні межі революції в Англії; • укладати синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах в Англії у XVI–XVIII ст.; • пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів в Англії у XVI–XVIII ст. від людських вчинків та панівних суспільних ідей; • пояснювати причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів в Англії у XVI–XVIII ст., використовуючи відповідні поняття і терміни; • визначати критерії змін у житті суспільства Англії у XVI–XVIII ст. (з допомогою вчителя); • наводити приклади змін та неперервності в історії Англії у XVI–XVIII ст., пояснювати цю взаємодію; • пов'язувати історичні факти та артефакти	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію в Англії у XVI–XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: з'ясування понять «абсолютна монархія», «парламентська монархія», «протекторат», «революція»; створення кластерів, хмарин слів; самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій в Англії у XVI–XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Західна і Центральна Європа XVI–XVIII ст.»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення передумов, причин та наслідків Англійської революції; порівняння релігійної політики Генріха IV (Франція) та
----	--	---	---	---

			Англиї у XVI–XVIII ст. з географічним простором; • позначати на мапі територію Англії у XVI–XVIII ст., • за самостійно визначеними критеріями добирати інформацію про перебіг подій, явищ, процесів в Англії у XVI–XVIII ст. для виконання завдання, аргументувати свій вибір; • встановлювати вид, час і місце появи, призначення і авторство історичного джерела Англії у XVI–XVIII ст.; • формулювати та висловлювати судження щодо ролі Єлизавети I, Олівера Кромвеля з урахуванням свого досвіду, різних видів інформації; • створювати власний інтелектуальний продукт з аналізу та характеристики подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Англії у XVI–XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності; • висувати гіпотези на основі знань і розуміння стосовно впливу історичних подій XVI–XVIII ст. на майбутнє (на прикладі Англійської революції); • описувати, аналізувати, оцінювати різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Англії у XVI–XVIII ст.;	Єлизавети I (Англія) (за критеріями, запропонованими вчителем). Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Історичні портрети: Генріх VIII, Єлизавета I, Карл I Стюарт, Олівер Кромвель (на вибір). Есе: «Один день із життя історичного діяча Англії у XVI–XVIII ст.». Уявна віртуальна екскурсія містами Англії у XVI–XVIII ст. Уявна сторінка одного з історичних діячів Англії у XVI–XVIII ст. в соціальній мережі (на вибір). Підготовка медіатексту на тему: «Френсис Дрейк – рицар та пірат». Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Чому піддані називали королеву Марія I Тюдор «кривавою Мері»? Чому правління королеви Єлизавети I увійшло в історію як «золота доба» Англії? Протекторат Олівера Кромвеля: воєнна диктатура чи абсолютна монархія? Чому події другої третини – кінця XVII ст. в Англії називають революцією? Чим королівська Реформація в Англії відрізнялася від Реформації в континентальній Європі? Проекти (індивідуальні / групові). Літературні твори та фільми про епоху абсолютизму. Особа в історії
--	--	--	--	--

			• розрізняти коротко- та довготривалі явища і процеси в Англії у XVI–XVIII ст. в хронологічному, географічному, людському вимірах; • пояснювати і наводити приклади єдності,	Англії у XVI–XVII ст. Жінки династії Тюдорів та їхня роль в управлінні державою.
--	--	--	---	--

			розмаїття і багатовимірності в Англії у XVI–XVIII ст. та його впливу на сучасність; • аналізувати практики вирішення конфліктних ситуацій в Англії у XVI–XVIII ст.; • формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб в Англії у XVI–XVIII ст.	
--	--	--	--	--

16-17		Річ Посполита. 1. Утворення Речі Посполитої. 2. Устрій Речі Посполитої. «Генріхові артикули». 3. Господарство. 4. Зовнішня політика. Польсько-литовськоукраїнські відносини. 5. Реформація і Контрреформація в Речі Посполитій. Акт Варшавської конфедерації. Розвиток культури.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів у Речі Посполитій в другій половині XVI – XVIII ст.; • називати дату укладення Люблінської унії; • укласти синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах у Речі Посполитій в другій половині XVI – XVIII ст.; • пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів у Речі Посполитій в другій половині XVI – XVIII ст. від людських вчинків та панівних суспільних ідей; • пояснювати причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів у Речі Посполитій в другій половині XVI – XVIII ст., використовуючи відповідні поняття і терміни; • пояснювати передумови формування ранньомодерної системи державної влади в Речі Посполитій; • визначати критерії змін у житті суспільства у Речі Посполитій в другій половині XVI – XVIII ст. (з допомогою вчителя);	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію у Речі Посполитій в другій половині XVI – XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: з'ясування понять «аристократична (шляхетська) республіка», «магнат», «шляхтич»; створення кластерів, хмарин слів; самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій у Речі Посполитій в другій половині XVI – XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Західна і Центральна Європа XVI–XVIII ст.»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення передумов, причин та наслідків формування ранньомодерної системи державної
-------	--	---	---	--

			• наводити приклади змін та неперервності в історії Речі Посполитої в другій половині XVI – XVIII ст., пояснювати цю взаємодію; • пояснювати роль шляхти в управлінні Річчю Посполитою; • пов'язує історичні факти та артефакти Речі Посполитої в другій половині XVI – XVIII ст. з географічним простором; • позначати на мапі територію Речі Посполитої в другій половині XVI – XVIII ст.; • за самостійно визначеними критеріями добирати інформацію про перебіг подій, явищ, процесів у Речі Посполитій в другій половині XVI – XVIII ст. для виконання завдання, аргументувати свій вибір; • встановлювати вид, час і місце появи, призначення і авторство історичного джерела Речі Посполитої в другій половині XVI – XVIII ст.; • створювати власний інтелектуальний продукт з аналізу та характеристики подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Речі Посполитої в другій половині XVI – XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності; • описувати, аналізувати, оцінювати різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Речі Посполитої в другій половині XVI – XVIII ст.;	влади в Речі Посполитій. Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Історичні портрети: Ян II Собеський. Есе: «Один день із життя історичного діяча / селянина Речі Посполитої в другій половині XVI – XVIII ст.». Уявна віртуальна екскурсія містами Речі Посполитої другої половини XVI – XVIII ст. Уявна сторінка одного з історичних діячів Речі Посполитої другої половини XVI – XVIII ст. в соціальній мережі (на вибір). Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Якими були наслідки перебування українських земель у складі Речі Посполитої? Який період в історії Речі Посполитої отримав назву «десятиліття золотого спокою» і чому? Як Люблінська унія вплинула на становище руськоукраїнського народу? Чому форму правління Речі Посполитій називають шляхетською (аристократичною) республікою? Чому Річ Посполиту називали державою «двох народів»? Проекти (індивідуальні / групові). Особа в історії Речі Посполитої другої половини XVI – XVIII ст.
--	--	--	---	--

			• розрізняти коротко- та довготривалі явища і процеси у Речі Посполитій в другій половині XVI – XVIII ст. в хронологічному, географічному, людському вимірах; • визначати роль шляхти в управлінні Річчю	
--	--	--	---	--

			Посполитою; • пояснювати і наводити приклади єдності, розмаїття і багатовимірності у Речі Посполитій в другій половині XVI – XVIII ст. та їхнього впливу на сучасність; • аналізувати практики вирішення конфліктних ситуацій у Речі Посполитій в другій половині XVI – XVIII ст.; • формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Речі Посполитої в другій половині XVI – XVIII ст.	
--	--	--	---	--

18		Тридцятилітня війна. 1. Передумови та причини Тридцятилітньої війни. 2. Перебіг воєнних подій. 3. Вестфальська система міжнародних відносин.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів у країнах / державах Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст.; • називати дату укладення Вестфальського миру; • називати і пояснювати хронологічні межі Тридцятилітньої війни; • укладати синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст.; • пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів у Західній і Центральній Європі в XVI–XVIII ст. від людських вчинків та панівних суспільних ідей; • пояснювати причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів у	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію Західної і Центральної Європи XVI–XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій Західної і Центральної Європи XVI–XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Західна і Центральна Європа XVI–XVIII ст.». Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Уявна сторінка одного з історичних діячів Західної і Центральної Європи XVI–XVIII ст. в соціальній мережі (на вибір). Обговорення та дискусії
----	--	---	--	--

			Західній і Центральній Європі в XVI–XVIII ст., використовуючи відповідні поняття і терміни; • пов'язує історичні факти та артефакти Західної і Центральної Європи XVI–XVIII ст. з географічним простором; • за самостійно визначеними критеріями добирати інформацію про перебіг подій, явищ, процесів Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст. для виконання завдання, аргументувати свій вибір; • створювати власний інтелектуальний продукт з аналізу та характеристики подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності; • описувати, аналізувати, оцінювати різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст.; • розрізняти коротко- та довготривалі явища і процеси в Західній і Центральній Європі XVI–XVIII ст. в хронологічному, географічному, людському вимірах; • аналізувати практики вирішення конфліктних ситуацій в українських землях, країнах Західної і Центральної Європи та світі в XVI–XVIII ст.;	(орієнтовні теми). Що змінилося в характері міжнародних відносин в Західній Європі XVI–XVIII ст. порівняно із Середньовіччям? Проекти (індивідуальні / групові). Міжнародні відносини у Західній Європі у XVI–XVIII ст. Вестфальський мир та «новий порядок» в Європі.
--	--	--	--	--

			розуміти Вестфальський мир як подію, що заклала основи сучасного світового порядку – поділу світу на національні держави й утвердження в міжнародних	
--	--	--	--	--

			відносінах принципу державного суверенітету; • формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст.	
19		Практична робота «Участь українських козаків у Тридцятилітній війні».		
20		Узагальнення та/або контроль за розділом «Західна і Центральна Європа в XVI–XVIII ст.».		
РОЗДІЛ 4. ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ. ДЕРЖАВИ СХІДНОЇ ЄВРОПИ В XVI–XVIII ст.				

21		Кримське ханство в середині XV – наприкінці XVIII ст. 1. Виникнення та становлення Кримського ханства. 2. Внутрішній устрій та зовнішня політика Кримського ханства. 3. Взаємодія кримськотатарської та української спільнот у XVI–XVIII ст.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів в Кримському ханстві в середині XV – наприкінці XVIII ст.; • укладати синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах в Кримському ханстві в середині XV – наприкінці XVIII ст. • пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів у Кримському ханстві в середині XV – наприкінці XVIII ст. від діяльності історичних осіб та панівних суспільних ідей; • висловлювати обґрунтовані судження щодо ролі історичних осіб в історії Кримського ханства в середині XV – наприкінці XVIII ст.;	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію Кримського ханства в середині XV – наприкінці XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: з'ясування поняття «киримли (кримці)»; створення хмарин слів; самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій Кримського ханства в середині XV – наприкінці XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Османська
----	--	---	---	---

			• визначати критерії змін у житті суспільств Кримського ханства в середині XV – наприкінці XVIII ст. (з допомогою вчителя); • наводити приклади змін та неперервності в історії суспільств Кримського ханства в середині XV – наприкінці XVIII ст., пояснювати їх взаємодію; • пов'язувати історичні факти та артефакти Кримського ханства в середині XV – наприкінці XVIII ст. з географічним простором; • позначати на мапі територіальні надбання і втрати Кримського ханства в середині XV – наприкінці XVIII ст.; • за самостійно визначеними критеріями добирати інформацію для виконання завдання, аргументувати свій вибір; • створювати власний інтелектуальний продукт з історії Кримського ханства в середині XV – наприкінці XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності; • формувати запитання стосовно взаємодії суспільно-історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Кримського ханства в середині XV – наприкінці XVIII ст., робити припущення щодо їх впливу на тогочасне суспільство;	імперія та держави Східної Європи в XVI–XVIII ст.»; порівняння систем управління Кримського ханства й Османської імперії. Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Есе: «Один день із життя історичного діяча / міщанина / селянина Кримського ханства в середині XV – наприкінці XVIII ст.». Уявна віртуальна екскурсія пам'ятками кримськотатарської культури. Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Як складалися відносини кримських татар і українського козацтва? Проекти (індивідуальні / групові). Культура кримських татар.
--	--	--	---	--

			• описувати, аналізувати, оцінювати різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Кримського ханства в середині XV – наприкінці XVIII ст.; • пояснювати на прикладах відмінності між	
--	--	--	--	--

			суспільними системами, характеризувати стабільний та нестабільний стани історичних спільнот, пояснювати причини цих станів; • пояснювати і наводити приклади єдності, розмаїття і багатовимірності в Кримському ханстві в середині XV – наприкінці XVIII ст. та їх впливу на сучасність; • формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних діячів в Кримському ханстві в середині XV – наприкінці XVIII ст.	
--	--	--	---	--

22		Османська імперія в XVI–XVIII ст. 1. Внутрішній розвиток Османської імперії. 2. Народи ПівденноСхідної Європи під владою османів. 3. Відносини османської та української спільнот.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів в Османській імперії в XVI–XVIII ст.; • називати дату облоги Відня; • укласти синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах Османської імперії в XVI–XVIII ст. • пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів в Османській імперії в XVI–XVIII ст. від діяльності історичних осіб та панівних суспільних ідей; • висловлювати обґрунтовані судження щодо ролі історичних осіб в історії Османської імперії в XVI–XVIII ст.; • пояснювати причини і приводи, результати і наслідки османських завоювань в Європі; • визначати критерії змін у житті суспільств Османської імперії в XVI–XVIII ст. (з	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію Османської імперії в XVI–XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій Османської імперії в XVI–XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із тем розділу; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Османська імперія та держави Східної Європи в XVI–XVIII ст.»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення османських завоювань в Європі.
----	--	---	---	--

			допомогою вчителя); • наводити приклади змін та неперервності в історії суспільств Османської імперії в XVI–XVIII ст., пояснювати їх взаємодію; • пов'язувати історичні факти та артефакти Османської імперії в XVI–XVIII ст. з географічним простором; • позначати на мапі територіальні надбання і втрати Османської імперії в XVI–XVIII ст.; • за самостійно визначеними критеріями добирати інформацію для виконання завдання, аргументувати свій вибір; • формулювати та висловлювати судження про політику Сулеймана I Пишного з урахуванням свого досвіду, різних видів інформації; • створювати власний інтелектуальний продукт з історії Османської імперії в XVI–XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності; • формулювати запитання стосовно взаємодії суспільно-історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Османської імперії в XVI–XVIII ст., робити припущення щодо їх впливу на тогочасне суспільство; • описувати, аналізувати, оцінювати різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Османської імперії в XVI–XVIII ст.;	Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Історичні портрети: Сулейман I Пишний. Есе: «Один день із життя історичного діяча / міщанина / селянина Османської імперії в XVI–XVIII ст.». Уявна віртуальна екскурсія містами Османської імперії в XVI–XVIII ст. Уявна сторінка в соціальних мережах одного з історичних діячів Османської імперії в XVI–XVIII ст. в соціальній мережі (на вибір учня / учениці). Підготовка медіатексту на тему: «За що шанують віденці Юрія-Франца Кульчицького та як увічнено його пам'ять». Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Чому європейці століттями не могли здолати османську експансію? Чому добу правління Сулеймана I Пишного досі вважають «золотою добою» в історії Османської імперії? Чому державу османів XVI–XVIII ст. називають імперією? Яку роль відігравали яничари в османському суспільстві? Чим можна пояснити, що європейці називали Сулеймана I «Пишним» та «Великим», а османи – «Законодавцем» та «Сулейман ель Кануні»? Якими були взаємини
--	--	--	---	---

			• пояснювати на прикладах відмінності між суспільними системами, характеризувати стабільний та нестабільний стани історичних спільнот, пояснювати причини	українських козаків з Османською імперією? Проекти (індивідуальні / групові).
--	--	--	---	--

			цих станів; • пояснювати і наводити приклади єдності, розмаїття і багатовимірності в Османській імперії XVI–XVIII ст. та їхнього впливу на сучасність; • формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних діячів в Османській імперії в XVI–XVIII ст.	Османська імперія та українські землі. Літературні твори та фільми про епоху Сулеймана I Пишного. Роль війн в розвитку Османської імперії. Мистецтво Османської імперії. Доба «Жіночого султанату». Образ Роксолани в історії, мистецтві, художніх творах та кіно. Особа в історії Османської імперії в XVI–XVIII ст.
--	--	--	--	--

23		Московське царство в XVI – на початку XVIII ст. Проголошення Російської імперії. 1. Московія в XVI ст. 2. Смутний час. Особливості зовнішньої політики. 3. Проголошення Російської імперії. Її внутрішня та зовнішня політика в першій чверті XVIII ст.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів в Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст.; • називати дату проголошення Московського царства Російською імперією; називати і пояснювати хронологічні межі Північної війни; • укладати синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст. • пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів в Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст. від діяльності історичних осіб та панівних суспільних ідей; • висловлювати обґрунтовані судження щодо ролі історичних осіб в історії Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст.; • пояснювати причини і приводи, результати і наслідки московитської / російської воєнної експансії в Східній Європі, Північної війни; • визначати критерії змін у житті суспільств	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну в подію Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: з'ясування понять «Земський собор», «опричнина, «Росія», «самодержавство (абсолютизм)»; створення хмарин слів; самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із тем розділу; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Османська імперія та держави Східної Європи в XVI–XVIII ст.»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення
----	--	--	---	--

			Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст. (з допомогою вчителя); • наводити приклади змін та неперервності в історії суспільств Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст., пояснювати їхню взаємодію; • пов'язувати історичні факти та артефакти Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст. з географічним простором; • позначати на мапі територіальні надбання і втрати Московського царства / Російської імперії в XVI – першій чверті XVIII ст.; • за самостійно визначеними критеріями добирати інформацію для виконання завдання, аргументувати свій вибір; • формулювати та висловлювати судження про політику Івана IV Грозного, Олексія Михайловича, Петра I з урахуванням свого досвіду, різних видів інформації; • створювати власний інтелектуальний продукт з історії Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності; • формулювати запитання стосовно взаємодії суспільно-історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст., робити припущення щодо їх впливу на тогочасне суспільство;	московської / російської воєнної експансії в Східній Європі, Північній війни; порівняння розвитку Московського царства / Російської імперії з розвитком Англії (за критеріями, запропонованими вчителем). Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Історичні портрети (на вибір): Іван IV Грозний, Олексій Михайлович, Петро I. Есе: «Один день із життя історичного діяча / міщанина / селянина Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст.». Уявна сторінка в соціальних мережах одного з історичних діячів Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст. в соціальній мережі (на вибір учня / учениці). Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Чим державний устрій Московії відрізнявся від устрою західноєвропейських держав? Що було спільного? Чому царя Івана IV прозвали Грозним? У чому була суперечність реформ Петра I? Як Московське царство «перетворилося» в Російську імперію? Які наслідки мала політика російських самодержців для України?
--	--	--	---	--

			описувати, аналізувати, оцінювати різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст.;	Проекти (індивідуальні / групові). Особа в історії Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст. Петро I в поезії
--	--	--	--	--

			• пояснювати на прикладах відмінності між суспільними системами, характеризувати стабільний та нестабільний стани історичних спільнот, пояснювати причини цих станів; • пояснювати і наводити приклади єдності, розмаїття і багатовимірності в Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст. та їхнього впливу на сучасність; • формувати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних діячів в Московії / Росії в XVI – першій чверті XVIII ст.	Тараса Шевченка («Сон», «Великий льох», «Іржавець»). Московська держава та Україна.
24		Практична робота «Військові походи Петра Сагайдачного проти Московського царства».		
25		Узагальнення та/або контроль за розділом «Османська імперія. Держави Східної Європи в XVI–XVIII ст.».		
РОЗДІЛ 5. ПЕРІОД ПРОСВІТНИЦТВА. ПОЧАТОК МОДЕРНІЗАЦІЇ				

26	Просвітництво. Індустріальна (промислова) революція. 1. Просвітництво – «доба розуму». Масонство.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів у часі в період Просвітництва; • називати і пояснювати хронологічні межі Просвітництва; • укласти синхроністичну таблицю,	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію періоду Просвітництва (на вибір). Пошукові завдання: з'ясування понять «енциклопедисти», «індустріальна (промислова) революція», «класицизм»,
----	--	---	---

		2. Освічений абсолютизм: ознаки та утвердження в Європі. 3. Індустріальна (промислова) революція.	наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах періоду Просвітництва; • пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів у період Просвітництва від панівних суспільних ідей; • висловлювати обґрунтовані судження щодо ролі особи у періоді Просвітництва та сучасності; • визначати критерії змін в повсякденному житті європейців та американців протягом XVIII ст., що стали наслідком індустріальної революції, поширення ідей Просвітництва (з допомогою вчителя); • пов'язувати історичні факти та артефакти періоду Просвітництва з географічним простором; • перетворювати інформацію з історичних та географічних карт, іншого умовнографічного матеріалу в текстову форму і навпаки; • характеризувати діяльність людини у природно-географічному середовищі в період початку індустріальної (промислової) революції, наводити приклади впливу людини на природу в минулому і сьогоденні; • визначати вплив індустріальної революції на зміни в структурі економіки і соціальній структурі суспільства, на рівень життя людей та інші аспекти повсякденного життя;	«масонство», «освічений абсолютизм», «Просвітництво»; створення кластерів, хмарин слів; самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій періоду Просвітництва. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел для визначення змін в повсякденному житті різних верств населення у XVIII ст., що стали наслідком індустріальної революції, поширення ідей Просвітництва; порівняння фабрики та мануфактури, ідей Просвітництва та гуманізму (за критеріями запропонованими вчителем/учителькою). Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах). Уявна віртуальна екскурсія містами Європи періоду Просвітництва. Уявна сторінка одного з історичних діячів періоду Просвітництва в соціальній мережі (на вибір). Підготовка медіатексту на тему (на вибір): «Енциклопедисти та масонство»; «Технічні винаходи та індустріальна революція». Обговорення та дискусії
--	--	---	---	---

			створювати власний інтелектуальний продукт про історичні події, явища, процеси, діяльність історичних осіб,	(орієнтовні теми). Чи була поява Просвітництва закономірним явищем? Як ідеї Просвітництва
--	--	--	---	--

			дотримуючись засад академічної доброчесності; • формулювати запитання стосовно взаємодії суспільно-історичних подій, явищ, процесів, діяльності людей у період Просвітництва, робити припущення щодо їх впливу на суспільство; • формулювати та висловлювати судження стосовно суспільних ідей періоду Просвітництва з урахуванням свого досвіду, різних видів інформації; • досліджувати історичні джерела, використовувати доведення та спростування для аналізу історичних процесів періоду Просвітництва; • формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно причин, перебігу та наслідків історичних подій, явищ і процесів	вплинули на життя суспільства, розвиток освіти, науки, мистецтва та літератури? Які ідеї Просвітництва актуальні нині? Чому Просвітництво називають «добою розуму»? Які технічні винаходи сприяли промисловій революції? Чому Англія стала батьківщиною Просвітництва та промислової революції? Чому абсолютизм другої половини XVIII ст. називають «освіченим»? Чому зміни в промисловості Англії в другій половині XVIII ст. називають промисловою революцією? Якими були соціальні наслідки аграрної та промислової революцій? Проекти (індивідуальні/групові). Просвітництво і Церква. Масонство в період Просвітництва. Людина в період Просвітництва. Наукові відкриття доби Просвітництва. Культура в період Просвітництва.
--	--	--	---	--

27	Австрійські володіння династії Габсбургів. 1. Розвиток Австрії після Тридцятилітньої війни. 2. Реформи «освіченого абсолютизму» МаріїТерезії та Йосипа II. 3. Зовнішня політика Австрії.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів в Австрії у XVIII ст.; • укласти синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах періоду Просвітництва; • пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів в Австрії у XVIII ст. від панівних суспільних ідей; • висловлювати обґрунтовані судження щодо ролі особи в Австрії у періоді XVIII ст. та	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію в Австрії у XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій в Австрії у XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої
----	--	---	--

			сучасності; • пояснювати причини, результати і наслідки реформ Марії-Терезії та Йосифа II; • визначати критерії змін в повсякденному житті австрійців протягом XVIII ст., що стали наслідком індустріальної революції, поширення ідей Просвітництва (з допомогою вчителя); • пов'язувати історичні факти та артефакти Австрії у XVIII ст. з географічним простором; • позначати на мапі територіальні зміни Австрійської монархії у XVIII ст.; • перетворювати інформацію з історичних та географічних карт, іншого умовнографічного матеріалу в текстову форму і навпаки; • створювати власний інтелектуальний продукт про історичні події, явища, процеси, діяльність історичних осіб Австрії у XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності; • формулювати запитання стосовно взаємодії суспільно-історичних подій, явищ, процесів, діяльності людей в Австрії у XVIII ст., робити припущення щодо їх впливу на суспільство; • досліджувати історичні джерела, використовувати доведення та спростування для аналізу історичних процесів в Австрії у XVIII ст.;	хронологічної таблиці «Період Просвітництва»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел для пояснення причин та наслідків реформ Марії-Терезії та Йосифа II; визначення змін у повсякденному житті різних верств населення Австрії у XVIII ст., що стали наслідком індустріальної революції, поширення ідей Просвітництва. Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах). Історичні портрети (на вибір): Марія-Терезія, Йосиф II, Есе: «Один день із життя історичного діяча / бюргера / селянина в Австрії у XVIII ст.». Уявна віртуальна екскурсія містами Австрії у XVIII ст. Уявна сторінка одного з історичних діячів Австрії у XVIII ст. в соціальній мережі (на вибір). Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Які реформи Марії-Терезії, Йосифа II відображали ідеї Просвітництва?
--	--	--	---	---

			• формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно причин, перебігу та	
--	--	--	---	--

			наслідків історичних подій, явищ і процесів	
--	--	--	---	--

28		Королівство Пруссія. 1. Утворення та становлення королівства Пруссія. 2. Реформи «освіченого абсолютизму» Фрідріха II. 3. Зовнішня політика Пруссії.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів у Пруссії у XVIII ст.; • укладати синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах періоду Просвітництва; • пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів у Пруссії у XVIII ст. від панівних суспільних ідей; • висловлювати обґрунтовані судження щодо ролі особи у Пруссії у періоди XVIII ст. та сучасності; • пояснювати причини, результати і наслідки реформ Фрідріха II; • визначати критерії змін в повсякденному житті пруссів протягом XVIII ст., що стали наслідком індустріальної революції, поширення ідей Просвітництва (з допомогою вчителя); • пов'язувати історичні факти та артефакти Пруссії у XVIII ст. з географічним простором; • позначати на мапі територіальні зміни в Пруссії у XVIII ст.; • перетворювати інформацію з історичних та географічних карт, іншого умовнографічного матеріалу в текстову форму і навпаки; • створювати власний інтелектуальний продукт про історичні події, явища, процеси,	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію у Пруссії у XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій у Пруссії у XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Період Просвітництва»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел для пояснення причин та наслідків реформ Фрідріха II; визначення змін в повсякденному житті різних верств населення Пруссії у XVIII ст., що стали наслідком індустріальної революції, поширення ідей Просвітництва; порівняння розвитку Пруссії та Англії в добу Просвітництва (за критеріями запропонованими вчителем / учителькою). Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах). Есе: «Один день із життя історичного діяча / бюргера / селянина у Пруссії у XVIII ст.». Уявна
----	--	--	---	---

			діяльність історичних осіб Пруссії у XVIII ст., дотримуючись засад академічної	віртуальна екскурсія містами Пруссії у XVIII ст. Уявна сторінка одного з історичних діячів
--	--	--	--	--

			доброчесності; • формулювати запитання стосовно взаємодії суспільно-історичних подій, явищ, процесів, діяльності людей у Пруссії у XVIII ст., робити припущення щодо їх впливу на суспільство; • досліджувати історичні джерела, використовувати доведення та спростування для аналізу історичних процесів у Пруссії у XVIII ст.; • формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно причин, перебігу та наслідків історичних подій, явищ і процесів	Пруссії у XVIII ст. в соціальній мережі (на вибір). Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Які реформи Фрідріха II відображали ідеї Просвітництва? Чому короля Пруссії Фрідріха Вільгельма I прозивали «королем-солдатом», «капралом», «фельдфебелем на троні», а короля Фрідріха II – «Великим», «старим німцем», «картопляним королем»?
--	--	--	--	--

29		Російська імперія. 1. Росія в другій чверті XVIII ст. 2. Внутрішня і зовнішня політика Катерини II. 3. Антилюдяність Російської імперії.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів у Росії протягом другої чверті – кінця XVIII ст.; • укласти синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах періоду Просвітництва; • висловлювати обґрунтовані судження щодо ролі особи у Росії періодів другої чверті – кінця XVIII ст. та сучасності; • пояснювати причини, результати і наслідки реформ Катерини II; • визначати критерії змін в повсякденному житті росіян протягом XVIII ст.; • пов'язувати історичні факти та артефакти Росії протягом другої чверті – кінця XVIII ст. з географічним простором; • позначати на мапі територіальні завоювання Російської імперії в другій	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію у Росії протягом другої чверті – кінця XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій у Росії протягом другої чверті – кінця XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Період Просвітництва»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел для пояснення причин та наслідків реформ Катерини II; визначення змін в повсякденному житті різних верств
----	--	--	---	--

			половині XVIII ст.; • перетворювати інформацію з історичних та географічних карт, іншого умовнографічного матеріалу в текстову форму і навпаки; • формулювати та висловлювати судження про політику Катерини II з урахуванням свого досвіду, різних видів інформації; • створювати власний інтелектуальний продукт про історичні події, явища, процеси, діяльність історичних осіб Росії протягом другої чверті – кінця XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності; • формулювати запитання стосовно взаємодії суспільно-історичних подій, явищ, процесів, діяльності людей у Росії протягом другої чверті – кінця XVIII ст., робити припущення щодо їх впливу на суспільство; • досліджувати історичні джерела, використовувати доведення та спростування для аналізу історичних процесів у Росії протягом другої чверті – кінця XVIII ст.; • формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно причин, перебігу та наслідків історичних подій, явищ і процесів	населення Росії протягом другої чверті – кінця XVIII ст. Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах). Есе: «Один день із життя історичного діяча / селянина у Росії протягом другої чверті – кінця XVIII ст.». Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Які реформи Катерини II відображали ідеї Просвітництва? Чому в Російській імперії не відбулася індустріальна революція?
--	--	--	---	--

30		Сполучені Штати Америки. 1. Колонії Англії / Великої Британії в Північній Америці.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу подій, явищ, процесів у США; • називати дати ухвалення Декларації незалежності США та Конституції; називати і пояснювати хронологічні межі війни за	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію у США (на вибір). Пошукові завдання: самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій у США.
----	--	--	---	---

		2. Війна за незалежність. Утворення Сполучених Штатів Америки (США). 3. Державний устрій США. Конституція. «Білль про права».	незалежність США; • укласти синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах у США; • пояснювати залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів у США від панівних суспільних ідей; • висловлювати обґрунтовані судження щодо ролі особи у США у періоди Просвітництва та сучасності; • пояснювати причини розгортання війни за незалежність і утворення США; • визначати критерії змін в повсякденному житті американців протягом XVIII ст., що стали наслідком індустріальної революції, поширення ідей Просвітництва (з допомогою вчителя); • пов'язувати історичні факти та артефакти США з географічним простором; позначати на мапі США; • перетворювати інформацію з історичних та географічних карт, іншого умовнографічного матеріалу в текстову форму і навпаки; • формулювати та висловлювати судження про політику Бенджаміна Франкліна, Джорджа Вашингтона з урахуванням свого досвіду, різних видів інформації;	Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Період Просвітництва»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел для пояснення причин розгортання війни за незалежність, утворення США. Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах). Історичні портрети (на вибір): Бенджамін Франклін, Джордж Вашингтон. Есе: «Один день із життя історичного діяча США». Уявна віртуальна екскурсія містами США. Уявна сторінка одного з історичних діячів США в соціальній мережі (на вибір). Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Чи є принципи Декларації незалежності США актуальними нині? Чому документ, який містив поправки до Конституції США, назвали «Біллем про права»? Які ідеї періоду Просвітництва відображені в Конституції США? Проекти (індивідуальні/групові). Значення Декларації незалежності
--	--	---	---	---

			створювати власний інтелектуальний продукт про історичні події, явища, процеси, діяльність історичних осіб у США, дотримуючись засад академічної доброчесності;	США та «Білля про права» для розвитку демократії в світі.
--	--	--	---	---

			• формувати запитання стосовно взаємодії суспільно-історичних подій, явищ, процесів, діяльності людей у США, робити припущення щодо їх впливу на суспільство; • пояснювати та ілюструвати принцип верховенства права і розподіл гілок влади, ознаки правової держави і громадянського суспільства (на прикладі Конституції США); • досліджувати історичні джерела, використовувати доведення та спростування для аналізу історичних процесів у США; • формувати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно причин, перебігу та наслідків історичних подій, явищ і процесів	
--	--	--	--	--

31		Міжнародні відносини. 1. Війни на теренах Європи у XVIII ст. 2. Поділи Речі Посполитої. Доля українських земель. 3. Зовнішньополітичні втрати Османської імперії.	Після уроку учениці/учні зможуть: • демонструвати знання перебігу міжнародних відносин у XVIII ст.; пояснювати їхню залежність від панівних суспільних ідей; • укласти синхроністичну таблицю міжнародних відносин у XVIII ст.; • висловлювати обґрунтовані судження щодо ролі особи в міжнародних відносинах у XVIII ст.; • пов'язувати історичні факти та артефакти міжнародних відносин у XVIII ст. з географічним простором; • позначати на мапі територіальні надбання / втрати Великої Британії, Пруссії, Австрійської монархії, Російської імперії, Речі Посполитої в другій половині XVIII ст.; • перетворювати інформацію з історичних та	Короткі повідомлення про: історичну подію з історії міжнародних відносин у XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: самостійний добір джерел для характеристики міжнародних відносин у XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із теми; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Період Просвітництва»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел для пояснення причин та наслідків міжнародних відносин у XVIII ст. Творчі завдання (індивідуально, в
----	--	--	---	--

			географічних карт, іншого умовнографічного матеріалу в текстову форму і навпаки; • формулювати та висловлювати судження про політику Тадеуша Костюшка з урахуванням свого досвіду, різних видів інформації; • створювати власний інтелектуальний продукт про міжнародні відносини у XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності; • формулювати та висловлювати судження стосовно міжнародних відносин у XVIII ст. з урахуванням свого досвіду, різних видів інформації; • досліджувати історичні джерела, використовувати доведення та спростування для аналізу міжнародних відносин у XVIII ст.; • формулювати і аргументовано висловлювати свою думку, відстоювати її в дискусії стосовно причин, перебігу та наслідків історичних подій, явищ і процесів	парах/групах). Історичні портрети: Тадеуш Костюшко. Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Як поділи Речі Посполитої вплинули на становище українського народу? Чому міжнародні відносини XVIII ст. називають «системою рівноваги»? Проекти (індивідуальні/групові). Міжнародні відносини в період Просвітництва.
32		Практична робота «Розвиток конституційної думки в Україні, США та Речі Посполитій».		

33		Узагальнення та/або контроль за розділом «Період Просвітництва. Початок модернізації».		
РОЗДІЛ 6. СВІТ СХІДНИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ У XVI–XVIII ст. (оглядово)				

34		Індія, Персія, Китай та Японія в XVI–XVIII ст. 1. Держава Великих Моголів. 2. Персія в Ранньому Новому часі. 3. Утвердження династії Цин у Китаї. 4. Ранньомодерна Японія. 5. Особливості релігійного та культурного життя східних цивілізацій.	Після уроку учениці/учні зможуть: • називати і пояснювати хронологічні межі існування держави Великих Моголів, панування у Китаї династії Цин і період сьогунату Токуґави; • укласти синхроністичну таблицю, наводити приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах Індії, Китаю, Японії та Персії у XVI–XVIII ст.; • наводити приклади змін та неперервності в історії суспільств Індії, Китаю, Японії та Персії у XVI–XVIII ст., пояснювати цю взаємодію (в межах розділу); • пов'язувати історичні факти та артефакти з географічним простором; • позначати на мапі території Індії, Персії, Китаю, Японії у XVI–XVIII ст.; • визначати особливості культур народів Сходу у XVI–XVIII ст.; • формулювати та висловлювати судження про традиційний характер чотирьох найбільших цивілізацій Сходу, що розвивалися в Ранній Новий час – індійської, ісламської, китайської та японської – з урахуванням свого досвіду, різних видів інформації; • пояснювати особливості країн Сходу у XVI–XVIII ст.;	Короткі повідомлення про: одного з історичних діячів чи історичну подію Індії, Китаю, Японії, Персії у XVI–XVIII ст. (на вибір). Пошукові завдання: з'ясування понять «політика самоізоляції», «сьогунат»; створення кластерів, хмарин слів; самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій Східного світу в XVI–XVIII ст. Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення: опрацювання мап / контурних мап із розділу; внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Східний світ у XVI–XVIII ст.»; аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення особливостей історичного розвитку та культур народів Сходу у XVI–XVIII ст., їх взаємин із народами Європи. Творчі завдання (індивідуально, в парах / групах). Історичні портрети (на вибір): Токуґава Ієясу, Аббас I, Бабур, Акбар. Есе: «Один день із життя правителя / мешканця держави Сходу у XVI–XVIII ст.» (на вибір). Уявна віртуальна екскурсія містами та архітектурними пам'ятками
----	--	---	--	--

			• пояснювати і наводити приклади єдності, розмаїття і багатовимірності країн Сходу у XVI–XVIII ст. та їх впливу на сучасність; • формувати і аргументовано висловлювати власну думку, відстоювати її в дискусії стосовно особливостей розвитку	цивілізацій Сходу XVI–XVIII ст. Підготовка медіатексту на тему (на
--	--	--	---	---

			країн Сходу у XVI–XVIII ст.	вибір): «Традиційні церемонії Китаю». Уявна виставка мистецьких творів країн Сходу XVI–XVIII ст. Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). Якими були особливості розвитку держав Сходу в XVI–XVIII ст.? Яку роль відігравала державна / приватна власність в цивілізаціях Сходу? Як проникнення європейців вплинуло на розвиток держав Сходу? У чому суть політики самоізоляції або «закритих дверей»? Чому правителі Китаю та Японії вдалися до самоізоляції, «закриття» своїх країн для європейців? Які наслідки мала така політика? Чому проникнення європейців в Індію не призвело до впровадження політики самоізоляції? Проекти (індивідуальні / групові). Пам'ятки архітектури цивілізацій Сходу в XVI–XVIII ст. Культурна спадщина народів Сходу в XVI–XVIII ст.
--	--	--	-----------------------------	---

35		Інтегроване узагальнення до курсу «Історія людства та України в контексті Раннього Нового часу».	Після уроку учениці/учні зможуть: • визначати характерні ознаки Раннього Нового часу; • розкривати особливості періоду Раннього Нового часу в Україні, державах Західної Європи та Америки; • показувати на мапі основні історичні об'єкти Раннього Нового часу; • пояснювати і наводити приклади єдності, розмаїття періоду Нового часу в Україні,	Практичні завдання з розвитку критичного та системного мислення: створення ментальної карти «Ранньомодерна доба в історії України»; формулювання суджень і висновків про місце тогочасної України в загальноєвропейських політичних, господарських і культурних процесах за допомогою укладеної протягом навчального року
----	--	--	--	---

			Європі та Америці та їхній вплив на сучасність; • пояснювати взаємопов'язаність і взаємозалежність процесів господарського, соціального, політичного і культурного життя українства та європейських народів; • встановлювати цивілізаційні здобутки українського суспільства Ранньомодерної доби; • визначати внесок українського суспільства XVI–XVIII ст. в загальноєвропейську культурну спадщину; • зіставляти і порівнювати типові процеси і явища європейської та української історії Раннього Нового часу; • оцінювати роль козацтва в історії України джерел та з урахуванням гуманістичних цінностей	синхронізованої хронологічної таблиці «Європа в Ранньомодерну добу»; узагальнення основних тенденцій розвитку України в Ранньомодерну добу; порівняння типових процесів і явищ європейської та української історії Раннього Нового часу. Творчі завдання (індивідуально, у парах / групах). Підготовка та представлення презентацій, описів цивілізаційних здобутків українського суспільства Ранньомодерної доби. Есе: «Як я оцінюю роль козацтва в історії України». Складання переліку медіа ресурсів про Козацьку добу. Обговорення та дискусії (орієнтовні теми). У чому особливості Раннього Нового часу в історії Європи та України? Які є особливості культури народів Європи, Америки та Азії наприкінці XVIII – на початку XX ст.? Чому українські землі були розділені між сусідніми державами? Які це наслідки це мало для їхнього розвитку? Як процеси модернізації вплинули на розвиток українського суспільства?
--	--	--	--	--